

PARAĆ SIĘ (139) *vb impf*

sie (113), się (26).

W inf par- (26), pâr- (4); pâr *LubPs*, par- : pâr- *RejWiz* (5:1), *RejPos* (2:1), *RejZwierc* (2:1), *CzechEp* (2:1); *drugie a jasne*. ◇ *W pozostałych formach* pâr- (102), par- (4); par- *CzahTr*; pâr- : par- *LubPs* (6:1), *BibRadz* (5:2).

inf parać się (29). ◇ *praes 1 sg* pârâm się (1). ◇ *3 sg* pârâ się (17). ◇ *1 pl* pârâmy się (2). ◇ *2 pl* pârâcie się (1). ◇ *3 pl* pârâją się (25). ◇ *praet 1 sg m* -m się pârâł (2). ◇ *3 sg m* pârâł się (13). *f* pârâła się (1). *n* pârâło się (2). ◇ *3 pl m pers* pârâli się (27). ◇ *fut 3 sg m* będzie się pârâł (1). ◇ *3 pl m pers* będą się parać (1) *RejWiz*, parać się będą (1) *RejPos*. ◇ *imp 2 sg* pârâj się (3). ◇ *con 2 sg m* byś się pârâł (1). ◇ *3 sg m* by się pârâł (4). ◇ *1 pl m pers* bychmy się pârâli (2). ◇ *3 pl m pers* by się pârâli (2). ◇ *con praet 3 pl m pers* by się byli pârâli (1). ◇ *impers praet* pârâno się (1). ◇ *part praet act* pârâjąc się (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Robić coś, wykonywać jakies zajęcie, poświęcać czemuś swoją uwagę i działalność; colere PolAnt, Mącz, Cn; tractare Modrz, Cn; agere, conferre a. consumere a. dare a. impendere operam, curam a. laborem a. otium a. studium consumere, deditum esse, ducere aetatem, exercere, facere, factitare, habere rationem, haerere, immorari, impendere curam, incumbere, indulgere, inhaerere, insistere, laborare, multum esse in aliqua re, operari, otium dare, persequi, pertractare, ponere operam a. studium, profiteri, studere, transigere aevum, versare, versari Cn (127) : Vłyłfzał [podstuchujący] á tám mowią o nim nic dobrego. Dziurką ćicho polzeptał/ pomálu mu łaycie [...]. Obaczyli iże Krol/ wnet sie polękali [...]. Zadnemu nie wlpomionał/ ni żadnego łkarał/ Ták sie ten łtan woienny zawnždy dziwnie parał. *RejZwierz* 27; Ten sie niechce nic páráć/ áni być Doktorem/ Ani łtrząłaiąc piorki/ włoczyć sie zá dworem. *RejZwierz* 82v.*

*parać się około czego (6): KromRozm I Lv; Then ktory चुć ma do rzeczy polspolitey/ do nyey sie czálu łwego [...] polpyelłfy. Około ktorey sie zábawi á páráć vmysli łoby. *GliczKsiąż* O2v, K7v, N6v; Rozdzyał olmy kthory zową Plato/ gdyż tu będzemy mieć rołpráwę o Bogu/ [...] o práwie/ o łprawiedliwołci/ y o powinnołci człowieczy. Gdyż ten Plato około tego sie nawięcey zawnždy parał. *RejWiz* 107v; *RejAp* 26v.*

*parać się czym (98): GliczKsiąż I5, I5v; Iákye ma być żądanie pomłti nád tákimi co sie zdráda á fáłżem paráią. *LubPs* O marg, D2, D4 marg, S2 marg, V3v, Zv; Bo co sie pirwey mułiał iedno o łię łtárác/ Teraz nędznik áni wie czym sie pirwey páráć. Bo dom/ dzyeci/ á zóná/ nie nátkáne piekło *RejWiz* 56v, 3, 5v marg, 8, 81, 106v (12); Kołtkámi sie paráią łotrzykowie w łefie. *RejZwierz* 27v, 22v, 32, 68v, 83v, 87v; Nie máłż żadnych ciemnołci/ áni ćieniá łmierci kędyby łię łkryli ci ktorzy łię paráią złołciá. *BibRadz* Iob 34/22; ktorzy nie walczą áni woiiui iedno łię rołá páráią *BibRadz* 3.Esdr 4/6, *4, Ps 6/9, Os 12 arg, Act 19/19, II 93a marg; *BielKron* 26; *KochSat* B3; *KwiatKsiąż* H4v; ktorzy nic nie dbáli o niebo á o opiekę Pánłkâ/ iedno tylko ziemłkiemi sie rzeczámı paráli. *RejAp* 113, 108v, 116v, 180; iáko náuká łámá/ thák ci ludzie/ kthorzy sie nią paráią/ łą v mnie w wielkiey człci *Górndworz* Cv; kthory mnimal áby ten ktho tháńcuie/ ábo sie miłołciá para/ vderzyć nie vmiał *Górndworz* D6v, E3v, K4, Kk6v; *RejPos* 40v, 66v [2 r.], 67 [3 r.], 156, 167 (12); *BielSat* G3; *KuczbKat* 425; że łzkodá owego człowieká iż sie domem zábawił/ bo by sie dworem parał/ byłby owo godny człowiek.*

RejZwierc 89; iedno do czego kogo nałog á przyrodzenie ciągnie tym fie ząwždy para y tego pilnie łzuka. *RejZwierc* 91v; vrzędem żadnym ziemłkim nigdy fie niechciał páráć *RejZwierc* Aaa, 16, 19, 113, 184v, 274; iż éi ktorzy łą prawdziwymi Chriřtiány/ [...] áni fie walczyć vczą/ áni fie naczyniem woienным y mężoboyłkiem paráią *CzechRozm* 112v; nie łłuchác BOgá ciężłszy grzech iełt niżli fie gułłami/ ábo wroženim páráć. *CzechRozm* 238v, 13, 33, 102, 111v, 250; *ModrzBaz* 97; Dofýc ná tym krotko błąd łprołny pokázác: ktorym fie y grzech y łromotá paráć. *CzechEp* 163, 66, 133, 173; *NiemObr* 121; *WerKaz* 301; *WisznTr* 23; Foenero – [...] Lichwą fie param. *Calep* 427b; Kmieci ma Vrzędnik doyrzreć/ [...] zwłázczá tych co fie łotrołtwem paráia [!] *GostGosp* 32, 4; *WyprPl* B4v, C3; *WujNT Act* 19/19, 25; że w Ruři nie miało bydź wiele, Tych co fie ząwiedániem łpraw ludzkich paráią *CiekPotr* 65, 11; *CzahTr* B4v; *KlonWor* 31, 33. Cf *Zwrot, W przen: Fraza*.

parać się o czym (4): Tákże y ty przypadki po narodzyech roznych/ Wieleby nań [*Boga*] páráć fie o ich łprawach prožnych. *RejWiz* 138v; ktorzy fie paráli á piłáli o Rycerłkich łprawach łwiátá tego *RejPos* A4v, 73. Cf *W przen: Fraza*.

parać się w czym (6): Nie chcial fie ten łłcie nigdy w łwieczkich łprawach parać *RejJóz* M3v; *RejWiz* 177v; iż fie tá pánienká [*Maryja*] w tym nie para/ áby nam co pomagála w łtráchoch á w niebełpieczeńłtwiech náłzych/ gdyź fie łámá łękáłá *RejPos* 272, 179, 281; *BudBib Eccli* 3/23.

W połączeniach szeregowych (2): ábychmy fie tym paráli/ w tym ćwiczýli/ á tego fie vcžili/ czýmbychmy fie mieli podobác themu Pánu łwoiemu. *RejPos* 199, 167.

W charakterystycznych połączeniach: barzo (nie) parać się (2), *dawno, dziwnie, mało, nic* (2), *nigdy (nigdziej)* (4), *wiele ((na)więcej)* (8), *zawždy (zawsze)* (4); *parać się bałwochwalstwem* (2), *blażeństwem, domem, dworem, fałszem, gadkami, gułłami, historyjami, kołmi (około koni)* (2), *kostkami, około Kościola, kozerą, lekcyją, lichwą, ludokupstwem, ludzką mądrołcią, łaciną* (2), *łotrołtwem, marnołcią; miłością, naczyniem wojennym i mężoboyłkiem, nauką* (7), *niepożytecznymi powiełciami, w pisanym Zakonie, pismem, plotkami, powinowatymi, około psow, rolą, [jakimi] rzeczami (w [jakich] rzeczach)* (6), *rzemiełtem* (2), *około rzeczypospolitej, około łłowa božego (łłowem pańskim)* (2), *o (w) [jakich] sprawach* (3), *staraniem wieku doczełnego, szalełństwem [czyim], łwiatem tym (sprawami łwiata tego, w łwieckich sprawach)* (6), *urzędem* (2), *wronami, wroženim, wykręty, (ludzkiemi) wywody* (2), *zawiedaniem spraw ludzkich, zbytkami, zdradą, ziemskimi omyłnołciami (rzeczami, sprawami)* (3), *złółcią* (6), *około zolnierstwa*.

Zwrot: »zabaw(k)ą [= zajęcim] się parać« (2): że drugie zabawy/ kthoremi fie Dworzánin podług náznáczenia tych pánow páráć ma/ iáko iełt grá/ taniec/ muzyká/ łą rzeczy lekkie *Górndworz* Ee2; *ModrzBaz* 97.

Szeregi: »(i) bawić (a. nie zabawiac) się, (i, a, albo, ani) parać (się)« [*szyk 4:2*] (6): Rowne dzis naydzye tákowe kthorzy wolą fie około byałych głow báwić/ álbo około płow y koni páráć/ niź vcžonych ludzi nábywác *GliczKsiąż* N6v; *BibRadz* *4; *RejAp* 26v; *RejZwierc* 19; iednák nie czytamy tego/ áby [*duchy łwiętych*] fie tu rzeczámí náłzymi báwić y páráć mieli. *NiemObr* 121; *KlonWor* 33.

»parać się a ćwiczýć (się)« = *tractare et se exercere* *Modrz* (2): ktorzy [*faryzeuszowie*] fie tylko paráli á ćwiczýli w piłányim zakonie im przez Moizełzá podányim. *RejPos* 179; *ModrzBaz* 97. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»parać się abo się opętać« (1): *RejPos* 267 *cf W przen*.

W przen (4) : prąwim był tám [*na świat*] poślan od Bogá łámego. Abych był ná nim łkromił ty dziwne łprońności/ Pátrząc przecz łie ták para w tákíey włzeteczności. *RejWiz* 177v; což nam s tego inego rość ma/ iefli ty [...] błogofławieńftwá záchowamy w łobie/ nic inłzego iedno łwięty [...] żywot/ á dáłeko rozny od onego kthory łie para ábo łie opętał burdámi łwiátá tego. *RejPos* 267.

Fraza: »para się myśl [czym, o czym]« [*szyk zmienny*] (2): Tu pátrzy ząwždy pilnie Pan łumnienia iego/ O czym mu łie myłł para nędzniká márnego. *RejWiz* 130v; *RejZwierz* 80v.

Przen [czym] (1) : Bo fortuny trzebá żeglarzowi/ oraczowi formánowi/ tákże y káżdemu rzemiełnikowi/ ktho łie ią para álbo kto iey łzuka. *RejZwierc* 22.

a. *O postępowaniu moralnym: mieć na względzie, kierować się czymś* (12) :

parać się wedle czego (1): *RejPos* 178v *cf W połączeniu szeregowym*.

parać się czym (9): Będzyc trwał [*król nasz*] áż ná wyeki przed twą oblicznołcyą/ Iefli łye będzyc parał tu łprąwyedliwołcyą *LubPs* O6; ktori [*Salomon*] rádził káżdemu/ áby łie ni czym pilniey nie parał/ iedno boiáżnią Bożą *RejWiz* A3v; kto łie cnotą parał/ włzędy łławny káždy. *RejWiz* 99v, 143; *PHilizophi* ktorzy łie/ rozumem paráli/ Wolność nád włzytki łkárby/ s cnotą obieráli. *RejZwierz* 50v; (*nagł*) Chodorowłcy á Zorawinłcy. (-) [...] Nie paráią łie niczym/ iedno zacną łławą *RejZwierz* 83v, 63; *BibRadz* II 4c *marg*; *PaprPan* Y.

parać się w czym (2): *RejWiz* 106; *MYłzkowłcy* [...] ząwždy łie paráli/ w łtałey vprzeymołci *RejZwierz* 53v.

W połączeniu szeregowym (1): thák łie im zdáło iż im iuż wıęcey było nie trzebá do łáłki Bożey/ [...] iedno áby łie byli paráli á ćwiczyli á záchowywáli wedle oney náuki á wedle onego połtánowienia *Moiżelżowego*. *RejPos* 178v.

W charakterystycznych połączeniach: parać się bojążnią bożą, cnotą, dobrą a wolną myślą, wedle nauki a wedle postanowienia Mojżeszowego, proźną chwałą, rozumem (2), *sprawiedliwołcią, w stałej uprzejmołci, w łłachectwie, zacną sławą; nigdy (nie) parać się, ząwždy* (2).

2. *Przebywać gdzieś* (12) :

parać się między kim (2): *RejAp* 26v; *Pothym* záłię odstawłzy od onego páná parał łie z nowu między przyiacioły w Rułi *RejZwierc* 274v.

parać się po czym (1): *RejAp* 100v *cf W przen*.

parać się gdzie (2): ociec tego tho *Mikołáiá* vdał łie był ná *Rycerłki* chłeb do zycem *Rufkich*/ thámże łie z młodołci parał *RejZwierc* 273v, 274v.

Szereg: »parać a tułać się« (1): *RejPos* 100v *cf W przen*.

W przen (1) : Ząwždyć tá mizerna niewiáłtá á ten vćilńiony *Kołcioł Pánłki* para á tułá łie po tey obłędliwey pułzczy łwiátá tego *RejAp* 100v.

Przen (1) :

Zwrot: »parać się przed oczyma« (1): Y com kolwiek był iemu [*Panu memu*] łprąwyedliwie powinowát to łie ząwždy paráło przed oczimá *memi* *RejPs* 25.

a. *Przebywać w czyimś towarzystwie, przestawać z kimś* (7) :

parać się około kogo (4): *GliczKsiąż* K5; też nie widzę ábyś lye około tey Księżey parał/ álbo iey zábiegał/ domá ná wśi mieřzkałz *OrzRozm* H; *RejPos* 275; Potym lie parał około krolá onego ławnego Zygmuntá Auguřtá *RejZwierc* Aaa.

parać się przy kim (1): pánowie kiedy go [cesarza] káráli/ Iż ludzie z máłych łtanow/ przy nim lie paráli. Ten rzekł [...]. *RejZwierz* 20.

Zwrot: »miłóśnicami się parać« (1): ánim też nic ták w żywocye yego nyeforemneho nye czytał/ cobych przywyesć ku temu mogł łmyele/ yáko žeby łnadz myał lie miłóśnicámi párác *GliczKsiąż* O8v.

Szereg: »bawić się albo parać« (1): Yakoż tedy ten może być pożyteczny ludzyom/ [...] kthory w kácye domu oycá łwego około łámego łłczygulnego preceptora lie báwi álbo para. *GliczKsiąż* K5.

Przen (z przeczeniem): *Nie mieć nic wspólnego [kim]* (1) : Bo iáki pan, tákí kram, dawno powiedáią [...]: Báran iest nád owcámi, [...] wřzetcznicá Bávelska nád łwymi popkámi. [...] á my w nim [*Chrystusie*] zbáwienie mamy iuż zgotowáne, ktorzy w nim vfamy: Bábilońská niewiástá iuż łię nie paramy *CzechEp* 417.

Synonimy: 1. *bawić się*; 2. *bawić, bydlić, mieszkać, przebywać*.

Cf **PARAJĄCY SIĘ, PARANIE SIĘ**

ZCh